

Хууль зйй, дотоод хэргийн сайдын 164 дйгээр тушаалын 1 дйгээр хавсралт

Нэг.Нийтлэг йндэслэл

1.Иргэний гэр бйлийн байдлын бйртгэлийн байгууллага /цаашид “бйртгэлийн байгууллага” гэх/ иргэний гэр бйлийн байдлын бйртгэлийг/цаашид ‘бйртгэл’ гэх/ эрхлэн хөтлөх тййнтэй холбогдон йсэх харилцааг зохицуулахад оршино.

2.Гадаадын иргэдийн иргэний гэр бйлийн байдлын бйртгэлийг нийслэлд Иргэний бйртгэл, мэдээллийн улсын төв, орон нутагт аймгийн иргэний Засаг даргын Иргэний бйртгэл мэдээллийн алба эрхлэн явуулна.

3.Бйртгэлийн байгууллага нь холбогдох бйртгэл болон маягтад шаардлагатай бичилтийг хийж, тййний йндсэн дээр холбогдох йнэмлэх, гэрчилгээ олгох, лавлагаа өгөх хэлбэрээр иргэний бйртгэлийг хөтөлнө.

4.Энэ журмын 1.3-т дурдсан холбогдох бйртгэл болон маягт гэдгийг Йндэсний статистикийн газрын даргын 2002 оны 265 дугаар тушаалаар баталсан маягтууд гэж ойлгоно.

1.5 Бйртгэлийг хөтлөхтэй холбогдох ййл ажиллагааны нарийвчилсан зааврыг Иргэний бйртгэл, мэдээллийн улсын төвийн дарга батална.

1.6 Бйртгэл, маягт, гэрчилгээнд хийх бичилтыг зөвхөн хар буюу хөх өнгийн бэхээр гаргацтай цэвэр йзэмжтэй бичнэ.

1.7 Бйртгэлийг хөтлөхөд “бйртгэв”, “хуулбар”, “хйчингйй”, “нас барсан” гэсэн тэмдэг хэрэглэнэ.

1.8 Бйртгэл, маягт, гэрчилгээнд бичилтийг буруу буюу зерййтэй бичих, товчлох, йг, йсэг, тоо баллах, засварлахыг хориглоно.

1.9 Бйртгэл, маягт, гэрчилгээний дугаарууд нь тухайн иргэний хувьд адилхан байна.

Бйртгэл, маягт, гэрчилгээний дугаарыг жил бйрийн 12 дугаар сарын 25-ны өдрөөр дуусгавар болгож, мөн сарын 26-наас дараа жилийн дугаарыг олгож эхэлнэ.

1.10 Бйртгэл, маягтад холбогдох бичилтыг хийж, бйртгэл болон маягт дээр тухайн бйртгэл хөтөлсөн иргэний бйртгэлийн ажилтан болон бйртгййлсэн иргэн гарын йсэг зурснаар бйртгэх ажиллагаа дуусна.

1.11 Иргэний гэр бйлийн байдлын гэрчилгээ нь бйртгэлд бйртгййлснийг нотлох баримт мөн.

1.12 Иргэний бйртгэл, мэдээллийн улсын төв нь бйртгэлийн дэвтэр, маягт гэрчилгээгээр төв, орон нутгийн иргэний бйртгэл, мэдээллийн албыг хангаж зарцуулалтад хяналт тавина. **Хоёр.Төрсний бйртгэл хөтлөх**

2.1 Төрснийг Иргэний бйртгэлийн тухай хуулийн 12 дугаар зййлд заасан журмын дагуу бйртгэнэ.

2.2 Төрсний бйртгэлийг хөтлөхдөө хййхэд төрснийг бйртгэх анкет /ХААТР-11 маягт/-ын А, Б талд болон хййхэд төрсний бйртгэлд бичэлт хийнэ.

2.3 Терсен хїхдэд иргэний бїртгэлийн ажилтан регистрийн дугаар олгоно. Регистрын дугаарыг буруу бичих, давхардуулан олгох, хїйсийг сольж бичих зэрэг алдаа гаргахыг хориглоно. Гадаадын иргэн болон харьяалалгїй хїнээс терсен хїхдэд регистрын дугаар олгохгїй.

2.4 Иргэний бїртгэлийн тухай хуулийн 12.1 -д заасан хугацааны дотор хїхдийн терснийг бїртгїлээгїй тохиолдолд хїхдийн терснийг бїртгїлсэн эсэх талаар архивын лавлагааг їндэслэн бїртгэлийг хетелж, хожимдуулж бїртгїлсэн хугацааг бїртгэлд тэмдэглэнэ.

2.5 Гэрлэлтээ бїртгїлээгїй эхээс терсен хїхдийн эцгийн талаар эцэг, эхийн хамтран гаргасан ергедел буюу эцэг тогтоосон тухай шийдвэргїй бол терснийг бїртгэхдээ хїхдийн терсний бїртгэлийн дэвтэр, маягт, гэрчилгээний “эцэг,эхийн овог, эцгийн нэр,нэр” хэсэгт эхийн овог, эцгийн нэр, нэрийг бичнэ.

2.6 Олдмол хїхдийг бїртгэхдээ терсний бїртгэлийн дэвтэр, маягтад бичилт хийхгїй харин харин “олдмол хїхэд” гэсэн тайлбар бичнэ.

2.7 Амьгїй терсен хїхдийн бїртгэл хетлехдее эмнэлгийн магадлагааг їндэслэн терсний бїртгэлийн дэвтэр,терснийг бїртгэж маягтад холбогдох бичилтыг хийж, терсний бїртгэлийн дэвтэрийн “тусгай тэмдэглэл” хэсэгт амьгїй терсен тухай тайлбар бичнэ.

2.8 Хэрэв хїхэд терсний дараа нас барсан бол терсний болон нас барсны бїртгэлийг тусад нь бїртгэж, зөвхөн нас барсны гэрчилгээг бичиж олгоно.

2.9 Гадаад улсын нутаг дэвсгэр дээр Монгол Улсын харьяат эцэг, эхээс терсен хїхдэд тухайн оронд олгосон терсний гэрчилгээ, тїїний нотариатаар гэрчлїлсэн орчуулгыг їндэслэн бїртгэлийн байгууллага бїртгэж, терсний гэрчилгээг нь сольж олгоно.

2.10 Гадаадын иргэдтэй холбоотой дараахи терсний бїртгэлийг Иргэний бїртгэл мэдээллийн улсын төв, аймгийн иргэний бїртгэл, мэдээллийн алба хетелнэ:

2.10.1 эцэг, эхийн хэн нэг нь Монгол Улсын харьяат, негее нь гадаад улсын харьяат бол тэдний дундаас гадаад улсын нутаг дэвсгэр дээр терсен хїхдийн эцэг, эхийн хамтарсан хїсэлтийг їндэслэн терсний бїртгэлд бїртгэнэ;

2.10.2 эцэг, эхийн хэн нэг нь Монгол Улсын харьяат, негее нь гадаадын харьяат иргэн эсхїл харьяалалгїй хїн бол тэдний дундаас тус улсын нутаг дэвсгэр дээр терсен хїхдийг эцэг, эхийн нь хїсэлтийг їндэслэн терсний бїртгэлд бїртгэж гэрчилгээ олгоно;

2.10.3 Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр гадаадын иргэн, харьяалалгїй хїнээс терсен хїхдийг терсний бїртгэлд бїртгэж, гэрчилгээ олгож болно.

Гурав.Гэрлэлтийн бїртгэл хетлөх

3.1 Гэрлэлтийг Иргэний бїртгэлийн тухай хуулийн 13 дугаар зїйлд заасан журмын дагуу бїртгэнэ.

3.2 Иргэний бїртгэлийн тухай хуулийн 13.2, 13.7-д заасан ергедел, бичиг баримтыг їндэслэн сум, дїїргийн Засаг даргын Тамгын газрын иргэний бїртгэлийн ажилтан

гэрлэлтийн бүртгэлийг хөтөлнө.

3.3 Тус улсын нутаг дэвсгэр дээр Монгол Улсын иргэн гадаадын иргэн, харъяалалгүй хинтэй, эсхил гадаадын иргэн, харъяалалгүй хийс хоорондоо гэрлэсний бүртгэлийг нийслэлд Иргэний бүртгэл, мэдээллийн улсын төв, орон нутагт аймгийн Засаг даргын Иргэний бүртгэл мэдээллийн алба хөтөлнө.

3.4 Гэрлэлтийн бүртгэлийг хөтлөхдөө гэрлэлтийг бүртгэх анкет /ХААТР-15 маягт/-ын А, Б талд болон гэрлэлтийн бүртгэлд бичилт хийж гэрлэлтийн гэрчилгээг олгоно.

3.5 Гэрлэхийг хэсэгчид гэрлэлтийг бүртгүүлэх тухай ергөдөлдөө дараах зүйлийг заавал дурдсан байна:

3.5.1 гэрлэхдээ сайн дураар харилцан зөвшөөрсөн тухай;

3.5.2 Гэр бүлийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлд заасан гэрлэхэд харшлах шалтгаан байхгүй тухай;

3.5.3 гэрлэхийг хэсэгчид дагавар хийхдтэй бол түүнийг төрсөн хийхдийн адил өсгөж хийжүүлэхийг зөвшөөрөх тухай;

3.5.4 хийхдийн иргэний гэр бүлийн байдлын бүртгэлд өөрчлөлт /эцэг, /эх/-ийн нэр өөрчлөх зэрэг/ орох эсэх;

3.6 Гэрлэхийг хэсэгчид Гэр бүлийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлд заасан эрүүл мэндийн шинжилгээг өөрсдийн оршин суугаа газрын эмнэлгийн байгууллагаас, гэр бүлийн байдлын талаарх тодорхойлолтыг иргэний бүртгэлийн байгууллагаас тус тус гаргуулсан байна.

3.7 Иргэний бүртгэлийн ажилтан гэрлэлтийн бүртгэлд гэрлэгсдийн гарын үсгийг заавал зуруулсан байна. 3.8 Гэрлэлтийн гэрчилгээний зүйл дээд талд “Бүртгэв” тэмдэг дарж, гэрлэлтийг бүртгэсэн он, сар, өдрийг бичнэ.

Дөрөв.Гэрлэлт цуцалсны бүртгэл хөтлөх

4.1 Иргэний бүртгэлийн тухай хуулийн 14.2, 14.3, 14.5 -д заасан өргөдөл, бичиг баримтыг үндэслэн иргэний бүртгэлийн ажилтан гэрлэлт цуцалсныг бүртгэнэ.

4.2 Гэрлэлт цуцалсны бүртгэлийг сум, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар хөтөлнө.

4.3 Гадаадын иргэн, харъяалалгүй хэний гэрлэлт цуцалсны бүртгэлийг Гадаадын иргэний эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 111 зүйлд заасан бүртгэлийн байгууллага хөтөлнө.

4.4 Гэрлэлт цуцалсны бүртгэлийг хөтлөхдөө гэрлэлтээ цуцлуулсныг мэдэгдэх хуудас /ХААТР-16 маягт/-ны А,Б талд болон гэрлэлт цуцалсны бүртгэлд бичилт хийж, гэрлэлт цуцалсны гэрчилгээг олгоно.

4.5 Гэрлэлт цуцалсны бүртгэлийг гэрлэлт бүртгэснээс өөр газар бүртгэсэн бол иргэний бүртгэлийн ажилтан уг бүртгэлд өөрчлөлт оруулах тухай мэдэгдлийг холбогдох аймгийн Засаг даргын иргэний бүртгэлийн алба, сум, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар, Иргэний бүртгэл, мэдээллийн улсын төвд тус тус явуулна.

4.6 Нөхөр, эхнэрийн аль нэг нас барсан бол гэрлэлт цуцалсны бүртгэл хөтлөхгүй.

4.7 Гэрлэлт цуцалсан тухай шүүхийн шийдвэрийг Гэр бүлийн тухай хуулийн 14.9-д заасан журмаар хилээн авсан иргэний бүртгэлийн байгууллага нь шүүхийн шийдвэрт заасан иргэдийг гэрлэлт цуцалсны бүртгэлд хамруулахад хяналт тавина.

4.8 Гэрлэлтээ шүүхийн журмаар цуцлуулсан иргэд Иргэний бүртгэлийн тухай хуулийн 14.1-д заасан хугацааны дотор бүртгүүлээгүй бол иргэний бүртгэлийн ажилтан баг, хорооны Засаг даргаар дамжуулан гэрлэлтээ цуцлуулсныг бүртгүүлэх тухай мэдэгдлийг хиргүүлж, тэднийг ирсэн тухай бэр нь гэрлэлт цуцалсаны бүртгэлийг хөтөлнө.

4.9 Гэрлэлт цуцалсныг бүртгэхдээ гэрлэсний гэрчилгээг хураан авч “хичингй” гэсэн тэмдэг дарж гэрлэлт цуцалсан тухай материалд хавсаргана.

Тав.Гэрлэлт сэргээсний бүртгэл хөтлөх

5.1 Гэрлэлт сэргээснийг Иргэний бүртгэлийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлд заасан журмын дагуу бүртгэнэ.

5.2 Иргэний бүртгэлийн тухай хуулийн 15.2-т заасан ергедел, бичиг баримт, иргэний баримтын төв архивын лавлагааг үндэслэн сум, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газрын иргэний бүртгэлийн ажилтан гэрлэлт сэргээсний бүртгэлийг хөтөлнө. 5.2 Иргэний бүртгэлийн ажилтан гэрлэлт сэргээснийг бүртгэхдээ нөхөр, эхнэрийг заавал байлцуулна.

5.3 Гэрлэлтээ сэргээхийг хэсэгчид ергеделдээ дараах зүйлийг заавал дурдсан байна.

5.3.1 гэрлэлтээ ямар шалтгаанаар хаана, хэдийд, ямар журмаар цуцалсан;

5.3.2 энэ хугацаанд бусадтай гэрлэж бүртгүүлсэн эсэх;

5.3.3 гэрлэлт цуцлуулснаас хойш аль нэг нь хийхэдтэй болсон бол хийхдийн талаар иргэний гэр бүлийн байдлын бүртгэлд өөрчлөлт /эцгийн нэр солих зэрэг/ орох эсэх.

5.4 Гэрлэлт сэргээсний бүртгэл хөтлөхдөө гэрлэлтийг бүртгэх анкет /ХААТР 15 маягт/, гэрлэлт сэргээсний бүртгэлийн дэвтэрт тус тус бичилт хийж маягтын тусгай тэмдэглэлийн хэсэгт гэрлэлт сэргээсэн тухай тэмдэглэж, гэрлэлтийн гэрчилгээг олгоно.

5.5 Гэрлэлтийн гэрчилгээний зүйн дээд талд “хуулбар” зүйн доод талд “бүртгэв” тэмдэг дарж, гэрлэлтийг бүртгэсэн он, сар, өдрийг тус тус бичнэ.

Зургаа. Үрчлэлтийн бүртгэл хөтлөх

6.1 Үрчлэлтийг Иргэний бүртгэлийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйлд заасан журмын дагуу бүртгэнэ.

6.2 Иргэний бүртгэлийн тухай хуульд заасан бичиг баримт, сум, дүүргийн Засаг даргын захирамжыг үндэслэн Иргэний бүртгэл, мэдээллийн улсын төв, аймгийн Засаг даргын Иргэний бүртгэл, мэдээллийн алба, сум, дүүргийн Засаг даргын тамгын газар, дипломат төлөөлөгчийн болон консулын газар Иргэний бүртгэлийн тухай хуулийн 16.2, 16.3, 16.4-д заасан харъяаллын дагуу тус тус үрчлэлтийн бүртгэлийг хөтөлнө.

6.3 Үрчлэлтийн бүртгэлийг хөтлөхдөө хийхэд ирчилснийг мэдэгдэх хуудас /ХААТР12/-ны А,Б талд болон хийхэд ирчилсний бүртгэлийн дэвтэрт бичилт хийж хийхэд ирчлүүлсэний гэрчилгээ болон терсний гэрчилгээг тус тус олгоно.

6.4 Иргэний бүртгэлийн ажилтан нь хийхэд ирчлэх, хийхэд ирчлэн авах тухай ергедэл, холбогдох бичиг баримттай сайтар танилцаж судлан Гэр бүлийн тухай хуулийн 57 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт заасан хийхэд ирчлэн авахад харшлах шалтгаан байгаа эсэхийг нарийвчлан шалгаж тогтоох, мөн хуулийн 59 дүгээр зүйлд заасан эрх, иргийг талуудад тайлбарлан таниулах ирээтэй.

6.5 Хэрэв ирчлэгдэж байгаа хийхдийн терсний бүртгэлийн талаарх мэдээлэл иргэний бүртгэлийн төв архивт байхгүй бол шийхээр насыг нь тогтоолгосон байна.

6.6 Хийхэд ирчлэн авсны бүртгэлийг хөтлөхдөө ирчлүүлж байгаа болон ирчлэн авч байгаа эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигчийг заавал байлцуулна.

6.7 Олдмол хийхдийг ирчлэн авах хэсэлт гаргавал терснийг бүртгэсний дараа ирчлэлтийн бүртгэлийг хөтөлнө. Олдмол хийхдийн ирчлэлтийг бүртгэхэд ирчлэн авч байгаа эцэг, эх болон асран хамгаалах байгууллагын ажилтныг байлцуулна.

6.8 Бүртгэлийн байгууллага хийхэд ирчлэн авсныг бүртгэхдээ терсний бүртгэлийн дэвтрийн тусгай тэмдэглэлд “Ирчлэгдсэн учир терсний гэрчилгээг сольж . . . оны ирчлэлтийн . . . дугаар /дүгээр/-т бүртгэв.” гэсэн тайлбар бичнэ. Хийхдэд урд нь олгосон терсний гэрчилгээг хураан авч түүнд “хийчингүй” гэсэн тэмдэг дарж архивт хадгална.

6.9 Үрчлэгдсэн хийхдийн терсний гэрчилгээнд хийхэд ирчлүүлсний гэрчилгээний дугаарыг олгоно. Терсний гэрчилгээний зүйн дээд талд “Бүртгэв” тэмдэг дарж ирчлэлтийн бүртгэл хөтөлсөн он, сар, өдрийг тэмдэглэн “хуулбар ” гэсэн тэмдэг дарж ирчлүүлсний гэрчилгээ олгосон он, сар, өдрийг бичнэ.

6.10 Хийхдэд ирчлүүлсний гэрчилгээг хийхдээ ирчлүүлсэн эцэг, эхэд, терсний гэрчилгээг ирчлэн авсан эцэг, эхэд тус тус олгоно.

6.11 Үрчлэлтийг хийхдийн терснийг бүртгэснээс өөр газар бүртгэсэн бол Иргэний бүртгэлийн ажилтан уг бүртгэлд өөрчлөлт оруулах тухай мэдэгдлийг хийхдийн терснийг бүртгэсэн сум, дүүргийн Засаг даргын Тамгийн газарт хиргүүлнэ.

6.12 Гадаадын иргэн, харъяалалгүй хин Монгол Улсын харьяат хийхэд ирчлэн авах хэсэлт гаргавал Гадаадын иргэн харъяатын асуудал эрхлэх албаны шийдвэрийг үндэслэн Гадаадын иргэний эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 11 зүйлд заасан бүртгэлийн байгууллага энэ журмын 6 дугаар зүйлийг баримтлан ирчлэлтийн бүртгэлийг хөтөлнө.

6.13 Гадаадын иргэн /эх/-тэй Монгол Улсын иргэн гэр бүл болохоос өмнө түүний төрүүлсэн хийхдийг гэрлэлтээ бүртгүүлсэний дараа хойт эцэг нь ирчлэн авах хэсэлт гаргавал 0-14 нас хиртэлх хийхдийг төрүүлсэн эхийн зөвшөөрснөөр түүнээс дээш насны хийхдийг өөрийн нь зөвшөөрлийг үндэслэн холбогдох материалыг бүрдүүлж Гадаадын иргэний эрх зүйн

байдлын тухай хуулийн 11 зйлд заасан бүртгэлийн байгууллага ирчлэлтийн бүртгэлийг хөтөлж болно.

Долоо. Эцэг тогтоосон тухай бүртгэл хөтлөх

7.1 Эцэг тогтоосны бүртгэлийг Иргэний бүртгэлийн тухай хуулийн 17 дугаар зйлд заасан журмын дагуу бүртгэнэ.

7.2 Иргэний тухай хуулийн 17.1, 17.2, 17.4-т заасан ергедэл, бичиг баримтыг индэслэн сум, дйргийн Засаг даргын Тамгын газрын иргэний бүртгэлийн ажилтан эцэг тогтоосны бүртгэлийг хөтөлнө.

7.3 Эцэг тогтоосны бүртгэлийг хөтлөхдөө эцэг тогтоосон тухай мэдэгдэх хуудас /ХААТР-14/-ны А,Б талд болон эцэг тогтоосны бүртгэлийн дэвтэрт бичилт хийж төрсний гэрчилгээг дахин шинээр бичиж олгоно.

7.4 Эцэг тогтоосныг бүртгэж төрсний гэрчилгээ олгохдоо төрсний гэрчилгээний баруун дээд талд “хуулбар” тэмдэг дарж бүртгэл хийсэн он, сар, едрийг бичнэ.

7.5 Эцэг тогтоосныг бүртгэхдээ эцэг, эхийг байлцуулна. Хэрэв эцэг эхийн аль нэг нь хиндэтгэх шалтгааны улмаас бүртгэлийн ажиллагаанд оролцож чадахгүй бол хйхдийн эцэг тогтоолгох ергедлийг нотариатаар гэрчлйлсэн байна.

7.6 Хйхэд 16 нас хйрээгй байхад эцэг, эх нь гэрлэснээ нехен бүртгйлээд эцгийн нэрийг еерчлен бичйллэхийг хйсвэл төрсний бүртгэлд зохих еерчлелт оруулж, хйхдийг эцгийн нэрээр бүртгэж, емнөх төрсний гэрчилгээг хйчингй болгон дахин шинэ гэрчилгээ олгоно. Хйхэд 16 нас хйрсэн бол эцгийн нэрээр бүртгйлэх эсэхийг еерийнх нь саналаар шийдвэрлэнэ.

7.7 Эцэг тогтоосныг хйхдийн төрснийг бүртгэснээс еер газарт бүртгэсэн бол иргэний бүртгэлийн ажилтан уг бүртгэлд еерчлелт оруулах тухай мэдэгдлийг хйхдийн төрснийг бүртгэсэн сум, дйргийн Засаг даргын Тамгын газарт хйргйлнэ.

Найм. Овог, эцгийн нэр, нэр еерчилснийг бүртгэл хөтлөх

8.1 Овог, эцгийн нэр, нэр еерчилсний бүртгэлийг Иргэний бүртгэлийн тухай хуулийн 18 дугаар зйлд заасан журмын дагуу бүртгэнэ.

8.2 Иргэний бүртгэлийн тухай хуулийн 18.1, 18.2, 18.4-т заасан баримт бичгийг индэслэн сум, дйргийн Засаг даргын Тамгын газрын иргэний бүртгэлийн ажилтан хуульд заасан хугацааны дотор овог, эцгийн нэр, нэр еерчилсний бүртгэлийг хөтөлнө.

8.3 Овог, эцгийн нэр, нэр еерчилсний бүртгэлийг хөтлөхдөө овог, эцгийн нэр, нэр, нэр еерчилсэн тухай мэдэгдэх хуудас /ХААТР-13/-ны А, Б талд болон овог, эцгийн нэр, нэр, нэр еерчилсний бүртгэлийн дэвтэрт бичилт хийж төрсний гэрчилгээг шинэчлэн олгож, 16-аас дээш насны иргэдэд овог, эцгийн нэр, нэр еерчилсний гэрчилгээг олгоно.

8.4 Төрсний гэрчилгээний зййн дээд талд “хуулбар” тэмдэг дарж, бүртгэл хийсэн он, сар,

едрийг бичнэ.

8.5 Гадаадын иргэнтэй гэр болсон Монгол Улсын харьяат эмэгтэйг нөхрийнх нь овгоор энэ журмын дагуу овоглон бүртгэж болно.

Ёс. Нас барсны бүртгэл хөтлөх

9.1 Нас барсны бүртгэлийг Иргэний бүртгэлийн тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлд заасан журмын дагуу бүртгэнэ.

9.2 Иргэний бүртгэлийн тухай хуулийн 19.3-т заасан баримт бичгийг үндэслэн сум, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газрын иргэний бүртгэлийн ажилтан иргэний нас барсны бүртгэлийг хөтөлнө.

9.3 Цаазаар авах ял гүйцэтгэсэн тохиолдолд нас барсны бүртгэлийг Иргэний бүртгэл мэдээллийн улсын төв хөтөлнө.

9.4 Нас барсны бүртгэлийг хөтөлдөө нас барсныг бүртгэх маягт /ХААТР-18/-ын А, Б талд болон нас барсны бүртгэлийн дэвтэрт бичилт хийж, нас барсны гэрчилгээг олгоно. Нас барсан хүүхдийн төрсний гэрчилгээг хураан авч төрсний гэрчилгээнд “нас барсныг бүртгэв” тэмдэг дарж, нас барсныг бүртгэсэн дугаар, он, сар, едрийг бичнэ.

9.5 Иргэний нас барсан тухай бүртгэл нь түүний оршин сууж байсан газраас өөр газар бүртгэгдсэн бол иргэний бүртгэлийн ажилтан уг бүртгэлд өөрчлөлт оруулах тухай мэдэгдлийг нас барагчийн харьяалагдах сум, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газарт хиргүүлнэ.

Арав. Гэрчилгээг дахин олгох

10.1 Иргэний гэр бүлийн байдлын гэрчилгээг үрэгдүүлсэн буюу хууль ёсны баримт бичиг болж чадахгүй болгосон тохиолдолд иргэний биечлэн гаргасан өргөдлөөр, насанд хирээгүй хэний төрсний гэрчилгээг эцэг, эх, асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч буюу хүүхдийг асран хирүүлжлэх байгууллагын өргөдлөөр, нас барсан тухай гэрчилгээг холбогдох иргэний өргөдлөөр бүртгэлийг анх хөтөлсөн, эсхил тухайн иргэний оршин суугаа сум, дүүргийн Засаг даргын Тамгын газар зөвхөн иргэний гэр бүлийн байдлын бүртгэл дэх бичилтийг үндэслэн Иргэний бүртгэлийн тухай хуулийн 32 дугаар зүйлд заасан журмаар дахин олгоно.

10.2 Бүртгэлийн байгууллага тухайн гэрчилгээг дахин олгохдоо анхны бүртгэлд ямар нэг өөрчлөлт оруулахгүй.

10.3 Бүртгэлийн байгууллага Иргэний бүртгэл, мэдээллийн улсын төвийн Иргэний баримтын төв архив, аймгийн иргэний баримтын архиваас олгосон лавлагаа, тодорхойлолтыг үндэслэн гэрчилгээг дахин шинээр хуулбарлан олгож болно.

10.4 Дахин олгосон гэрчилгээний зүйн дээд талд “хуулбар” гэсэн тэмдэг дарж хуулбар хийсэн он, сар, едрийг бичнэ

Арван нэг. Иргэний баримтын архив, сан

11.1 Иргэний баримтын төв архивын сан нь иргэний гэр бүлийн байдлын, иргэний инэмлэхийн, шилжих хөдөлгөөний бүртгэлийн ХААТР маягтын “А” хэсгээс, аймгийн иргэний баримтын архив нь түүний “Б” хэсгээс бүрдэнэ.

11.2 Иргэний баримтын төв болон аймгийн иргэний баримтын архив нь тухайн нутаг дэвсгэрт байнга оршин суугч нийт иргэдийн бүртгэлтэй холбоотой баримт бичгийг төвлөрүүлэн хадгалж, байгууллага, иргэдэд иргэний баримт бичгийн лавлагаа өгөх, тодорхойлолт гаргах, улсын хйн амын автоматжуулсан төв регистрийг инэн зөв мэдээллээр хангах үүрэгтэй.

11.3 Иргэний баримтын төв архив болон аймгийн иргэний баримтын архив нь иргэний гэр бүлийн байдлын, иргэний инэмлэхийн, шилжих хөдөлгөөний бүртгэлийн баримт бичигт өөрчлөлт оруулах, нэмэлт засвар оруулах, түүнийг сэргээх, хичингй болгох тухай бүртгэлийн байгууллага болон холбогдох бусад байгууллагаас ирүүлсэн албан ёсны шийдвэр буюу маягтыг индэслэн эх материалд зохих хөдөлгөөнийг байнга оруулна

11.4 Албан байгууллага, иргэдэд хууль тогтоомжийн дагуу архиваас олгож байгаа лавлагаа, тодорхойлолт нь гэрчилгээг орлохгй.

11.5 Сум, дүүрэг бүр тухайн сарынхаа мэдээ болон “ХААТР” маягтыг дагалдах хуудас /ХААТР-101/-ын хамт дараа сарын 5-ны дотор аймаг, нийслэлийн Иргэний бүртгэл, мэдээллийн албанд хиргүүлэх бөгөөд алба нь уг мэдээг өөрийн иргэний баримтын архивын санд тусган, мөн сарын 15-ны дотор “ХААТР” маягтыг дагалдах хуудас /ХААТР-103/-ын хамт Иргэний бүртгэл, мэдээллийн улсын төвд ирүүлнэ.

11.6 Иргэний гэр бүлийн байдлын, иргэний инэмлэхийн, шилжих хөдөлгөөний бүртгэлийн мэдээ, тайланг дараа сарын 5-ны дотор гаргах ажлыг аймаг, нийслэлийн Иргэний бүртгэл, мэдээллийн алба удирдан зохион байгуулж, хяналт тавина.

Арван хоёр.Иргэний гэр бүлийн байдлын бүртгэлийн гэрчилгээ, маягтын хадгалалт, зарцуулалтын тооцоо хийх, тайлагнах

12.1 Иргэний бүртгэлийн ажилтан бүртгэлийн маягт, гэрчилгээ, дэвтрийг хилээн авч хадгалах, зохих журмын дагуу зарцуулах, тайлагнах ажлыг эрхлэн гйцэтгэнэ. Уг ажилтан нь иргэний гэр бүлийн байдлын бix төрлийн бүртгэлийн тайлан, мэдээг сар бүр гаргаж тусгай жагсаалтаар аймаг, нийслэлийн иргэний бүртгэл, мэдээллийн албанд хиргүүлж тооцоо хийж байна. Уг мэдээ, тайланг аймаг нийслэлийн алба нь хянаж сар бүрийн эхний 5 хоногт багтаан Иргэний бүртгэл, мэдээллийн улсын төвд ирүүлж байна.

12.2 Сум, дүүргийн бүртгэлийн байгууллага маягт гэрчилгээний инэ болон йлчилгээний хураамжийн талаар улирал бүр санхүүгийн байгууллагатайгаа тооцоо хийж ажиллана.

12.3 Аймгийн иргэний бүртгэл, мэдээллийн алба нь орон нутагт шаардагдах маягт, гэрчилгээний захиалга, түүний хувиарлалтыг эрхлэн гйцэтгэхийн зэрэгцээгээр түүний зарцуулалтад хяналт тавьж ажиллана.

12.4 Сум, дүүргийн бүртгэлийн байгууллага нь бүртгэлийн маягт, гэрчилгээний зарцуулалт, ийнэ, хураамжийн тайлан /ХААТР-104/, хин амын ердийн хөдөлгөөний улсын тайланг ХА-1 маягтаар тухайн оны 6 ба 12 дугаар сарын 25-ны өдрөөр тасалбар болгон гаргаж дараа сарын 5-ны дотор аймаг, нийслэлийн иргэний бүртгэл, мэдээллийн албанд хиргүүлнэ.

12.5 Аймаг, нийслэлийн иргэний бүртгэл, мэдээллийн алба нь иргэний гэр бүлийн байдлын бүртгэлийн маягт, гэрчилгээний зарцуулалт, ийнэ болон тэмдэгтийн хураамжийн хагас жилийн тайланг 6 сарын 30, жилийн эцсийн тайланг 12 дугаар сарын 30-ны дотор Иргэний бүртгэл, мэдээллийн улсын төвд ирүүлнэ.

Арван гурав. Хариуцлага

13.1 Энэхүү журмыг зөрчсөн албан тушаалтанд аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга болон иргэний бүртгэл, мэдээллийн хяналтын улсын байцаагч хууль тогтоомжид заасны дагуу захиргааны хариуцлага хилээлгэнэ.